

РОЗДІЛ 4

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 346.91

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-2/16>

ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ КОРПОРАТИВНИХ СПОРІВ: ПОХІДНИЙ ПОЗОВ

PECULIARITIES OF CONSIDERATIONS OF CORPORATE DISPUTES: DERIVATIVE CLAIM

**Дяченко С.В., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри приватного права**

Навчально-науковий інститут права Державного податкового університету

Гонцовська Л.В., студентка IV курсу

Навчально-науковий інститут права Державного податкового університету

Статтю присвячено визначенню особливостей розгляду корпоративних спорів, з'ясуванню процесу вирішення корпоративних спорів за допомогою подання до господарського суду похідного позову, характеристиці проблемних питань, пов'язаних із похідним позовом, а також аналізу судової практики.

Визначено, що законодавство не закріплює визначення поняття корпоративного спору. ГПК України наводить 6 видів корпоративних спорів. Виявлено, що законодавство містить імперативну норму стосовно розгляду корпоративних спорів суто господарськими судами (незалежно від того, що їх сторонами можуть бути фізичні особи). Однак до початку 2007 року корпоративні спори розглядалися загальними та господарськими судами (залежно від складу сторін). Акцентується увага на тому, що корпоративні спори не можуть розглядатися в порядку спрощеного позовного провадження.

Наголошується на тому, що в системі особливостей розгляду корпоративних спорів чільне місце займає похідний позов, який можна назвати інструментом вирішення корпоративних конфліктів. Зазначено, що в загальному вигляді похідний позов – це право акціонера та/або учасника господарського товариства звернутися до господарського суду від імені та в інтересах такого товариства з вимогою про відшкодування посадовою особою завданих її діями чи бездіяльністю збитків після припинення повноважень такої посадової особи. Зроблено історичний аналіз, за допомогою якого з'ясовано, що до 2008 року акціонери були наділені правом подавати до суду похідний позов, пізніше вони були позбавлені такого права, а після 2016 року це право знову було поновлено. Важливим є те, що чинне законодавство встановлює ценз статутного капіталу акціонера для можливості подання похідного позову не менше 10%. Окреслено деякі проблемні питання щодо похідного позову, як-от нечітке передбачення законодавством механізму забезпечення похідного позову, нерегульованість порядку оскарження судових рішень, винесених за результатом розгляду похідних позовів.

Проаналізовано судову практику в Єдиному державному реєстрі судових рішень. Опрацьовано справу, яка є цікавою в предметі свого розгляду, який є відносно новим для господарського процесуального права. Таким предметом є саме корпоративний договір, оскільки він набув правового регулювання тільки на початку 2018 року.

Ключові слова: корпоративний спір, господарський суд, юрисдикція, похідний позов, акціонер, судова практика.

The article is devoted to defining the features of corporate disputes, clarifying the process of resolving corporate disputes by filing a derivative claim in the commercial court, characterizing the problematic issues related to the derivative claim, as well as analysis of judicial practice.

It is determined that the legislation does not establish a definition of corporate dispute. The Commercial Procedure Code of Ukraine lists 6 types of corporate disputes. It was found that the legislation contains an imperative norm regarding the consideration of corporate disputes exclusively by commercial courts, regardless of the fact that their parties may be individuals. However, until the beginning of 2007, corporate disputes were considered by general and commercial courts, depending on the composition of the parties. Emphasis is placed on the fact that corporate disputes cannot be considered in simplified claim proceedings.

It is emphasized that in the system of features of corporate disputes, a derivative claim, which can be called a tool for resolving corporate conflicts, occupies a prominent place. It is noted that in general a derivative claim is the right of a shareholder and (or) participant of a company to apply to the commercial court on behalf and in the interests of such company with a claim for compensation for damages caused by its actions or inaction, including after termination persons. A historical analysis shows that until 2008, shareholders were given the right to sue, later they were deprived of this right, and after 2016, this right was renewed. It is important that the current legislation sets the qualification of the share capital of the shareholder for the possibility of filing a derivative claim - not less than 10%. Some problematic issues regarding the derivative claim have been outlined, including: unclear provision by law of the mechanism for securing a derivative claim; unresolved procedure for appealing court decisions made as a result of consideration of derivative claims.

Judicial practice in the Unified State Register of Court Decisions is analyzed. A case that is interesting in the subject of its consideration, which is relatively new to commercial procedural law, has been worked out. Such a subject is a corporate agreement. Since it acquired legal regulation only in early 2018.

Key words: corporate dispute, Commercial Court, jurisdiction, derivative claim, shareholder, judicial practice.

Постановка проблеми. Сьогодні господарські товариства корпоративного типу відіграють важливу роль у національній економіці та мають змогу впливати на міжнародні відносини. Спори з питань часток у таких товариствах, виплати дивідендів та рішення загальних зборів розглядають тільки як корпоративні. Чинником появи корпоративних спорів є саме учасники господарських товариств. Наразі корпоративні спори не припиняють бути невіддільною частиною комерційного життя та судової практики. Крім цього, в Укра-

їні доволі часто трапляються випадки, коли посадові особи господарських товариств перевищують свої повноваження та діють у власних інтересах. Тому українське законодавство у сфері регулювання корпоративних відносин досить стрімко розвивається, що зумовило запровадження такого нового для України механізму захисту прав акціонерів (учасників) господарських товариств, як похідний позов.

Оцінка стану літератури. Вивченням певних аспектів корпоративного спору та його розгляду судами

займалися такі видатні вчені, як О.В. Бринцев, О.П. Вершинін, О.О. Квасніцька, Н.С. Кузнецова, І.Г. Побірченко, З.В. Ромовська, В.В. Соловійова, С.В. Томчишина та багато інших. Інститут похідного позову в корпоративному праві досліджували такі науковці, як М.К. Богуш, Н.О. Герасименко, О.Р. Ковалишин, І.В. Спасибо-Фатєєва, Т.В. Степанова, С.В. Щока та інші. Серед видів наукової продукції в цьому напрямі значне місце посідають монографії (І.В. Спасибо-Фатєєва «Корпоративне право крізь призму судової практики» (2021); Ю.М. Жорнокуй, С.О. Сліпченко, В.Г. Жорнокуй «Корпоративні правовідносини» (2021)). Однак низка питань усе ще залишаються не до кінця розкритими (наприклад, чому корпоративні спори розглядають господарські суди, хоча їх сторонами можуть бути фізичні особи, а також певні особливості і проблемні питання похідного позову як засобу вирішення корпоративного спору). Зазначена тема все одно потребує додаткового опрацювання для її комплексного і повного розуміння. Вищевикладене зумовлює актуальність обраної для дослідження теми.

Мета статті – визначити особливості розгляду корпоративних спорів, з'ясувати процес вирішення корпоративних спорів за допомогою подання до господарського суду похідного позову, охарактеризувати проблемні питання, пов'язані з похідним позовом, а також проаналізувати судову практику.

Виклад основного матеріалу. Варто зазначити, що до правового регулювання корпоративних спорів і правовідносин у їх сфері можна зарахувати: Господарський кодекс України, Господарський процесуальний кодекс України, Цивільний кодекс України, закони України «Про господарські товариства», «Про акціонерні товариства», «Про цінні папери та фондовий ринок» та деякі інші. Попри таку нормативну базу, законодавство не закріплює визначення поняття корпоративного спору, тому слід звернутися до доктринальних джерел.

Як стверджує Н.С. Кузнецова, корпоративний спір – це спір, предметом якого є вимоги учасників корпоративних відносин, тобто відносин, пов'язаних з управлінням корпоративним утворенням або веденням його справ, про захист корпоративних прав способами, передбаченими законом [1]. На протипагу цьому О.О. Квасніцька пише, що корпоративний спір – це спір, який виникає щодо матеріальних правовідносин між юридично рівними учасниками корпоративних відносин щодо набуття, здійснення та припинення корпоративних прав та інтересів [2, с. 16]. Як бачимо, науковці розглядають корпоративний спір під різною призмою, але їх суть зводиться до одного.

Звернувшись до судової практики, можна натрапити на такі дефініції корпоративного спору. Відповідно до Постанови Великої Палати Верховного Суду від 30 жовтня 2018 р. у справі №905/2445/17 корпоративними визнаються всі спори щодо створення, діяльності, управління та припинення юридичної особи – суб'єкта господарювання, якщо стороною в справі є учасник (засновник, акціонер, член) такої юридичної особи (суб'єктний і змістовий критерії) [3]. Згідно з Постановою Великої Палати Верховного Суду від 03 липня 2018 р. у справі № 917/1345/17 справами в спорах, що виникають із корпоративних відносин (корпоративними спорами), є справи в спорах між учасником господарського товариства та господарським товариством, пов'язані з діяльністю юридичної особи, правами й обов'язками учасників товариства, визначеними статтею 167 ГК України, реалізацією та захистом корпоративних прав, носіями яких (прав) є учасники цих товариств [4]. Таким чином, розглянувши вищевикладені визначення, можна дійти висновку, що сторонами корпоративного спору можуть бути тільки учасники корпоративних відносин (тобто фізичні особи, юридичні особи або фізичні особи-підприємці) або ж учасник корпоративних відносин (фізична особа) і господарське товариство корпоративного типу (тобто юридична особа).

ГПК України наводить 6 видів корпоративних спорів: 1) відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 20 ГПК України спори, що виникають із корпоративних відносин у спорах між юридичною особою та її учасниками (засновниками, акціонерами, членами), у тому числі учасником, який вибув, а також між учасниками юридичної особи, пов'язаними зі створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності такої особи, крім трудових спорів; 2) відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 20 ГПК України справи в спорах, що виникають із правочинів щодо акцій, часток, паїв, інших корпоративних прав у юридичній особі, крім правочинів у сімейних та спадкових правовідносинах; 3) відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 20 ГПК України справи в спорах щодо цінних паперів, в тому числі пов'язані з правами на цінні папери та правами, що виникають із них; 4) відповідно до п. 10 ч. 1 ст. 20 ГПК України справи в спорах щодо оскарження актів (рішень) суб'єктів господарювання та їх органів, посадових та службових осіб у сфері організації та здійснення господарської діяльності, крім актів (рішень) суб'єктів владних повноважень, прийнятих на виконання їхніх владних управлінських функцій, та спорів, стороною яких є фізична особа, яка не є підприємцем; 5) відповідно до п. 12 ч. 1 ст. 20 ГПК України справи в спорах між юридичною особою та її посадовою особою (зокрема, посадовою особою, повноваження якої припинені) про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі діями (бездіяльністю) такої посадової особи, за позовом власника (учасника, акціонера) такої юридичної особи, поданим у її інтересах; 6) відповідно до п. 13 ч. 1 ст. 20 ГПК України вимоги щодо реєстрації майна та майнових прав, інших реєстраційних дій, визнання недійсними актів, що порушують права на майно (майнові права), якщо такі вимоги є похідними від спору щодо такого майна або майнових прав чи спору, що виник із корпоративних відносин, якщо цей спір підлягає розгляду в господарському суді і переданий на його розгляд разом із такими вимогами [5]. Отже, можна говорити про те, що законодавство містить імперативну норму стосовно розгляду корпоративних спорів тільки господарськими судами (незалежно від того, що їх сторонами можуть бути фізичні особи), адже, як відомо, господарські суди розглядають спори, сторонами яких є юридичні особи та фізичні особи-підприємці. Крім того, на нашу думку, причиною розгляду корпоративних спорів господарськими судами є те, що це спори, які виникають усередині господарського товариства, тобто безпосереднього суб'єкта господарювання. Уважаємо, що це можна зарахувати до певних особливостей розгляду корпоративних спорів. А якщо ж виникає сумнів щодо юрисдикції, то потрібно з'ясувати, чи є взагалі конкретний спір корпоративним.

Говорячи про характер норм, які регулюють правовідносини в корпоративних спорах, необхідно зазначити, що досить велика кількість норм ГК України має бланкетний характер, тобто тільки відсилає до інших актів. Можна сказати, що ці норми майже нічого не регулюють, а лише вказують на застосування спеціального законодавства.

Таким прикладом є Глава 17 ГК України, яка містить тільки одну статтю 163, відповідно до якої відносини, що виникають під час емісії (видачі), обігу, викупу та погашення цінних паперів, регулюються Законом України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» [6]. Такі статті можна прозвати «мертвими», котрі ніким ніколи не будуть застосовані.

Варто зупинитися на розгляді юрисдикційності корпоративних спорів, що можна зробити через історичний аспект. До початку 2007 року корпоративні спори розглядалися загальними та господарськими судами (залежно від складу сторін). Якщо учасниками спору були лише юридичні особи, то такий спір розглядався господарськими судами, якщо ж бодай одним учасником корпоративного спору була фізична особа, то розгляд здійснювався судами цивільної юрисдикції. Однак це викликало

різну практику застосування законодавства різними судами і зумовлювало конкуренцію судових рішень. Отже, постало завдання врегулювати питання юрисдикційності корпоративних спорів, що і зроблено з ухваленням Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення підсудності справ із питань приватизації та з корпоративних спорів» [7], який набув чинності 29.12.2006 р. Відтоді всі корпоративні спори розглядаються господарськими судами. Зараз уже можна говорити про те, що для корпоративних спорів існує відхилення від загального правила, яке встановлює, з яким суб'єктом складом учасників спору розглядаються справи господарськими судами.

Далі слід наголосити на виключній підсудності справ із корпоративних спорів. Відповідно до ч. 6 ст. 30 ГПК України спори, що виникають із корпоративних відносин, в тому числі спори між учасниками (засновниками, акціонерами, членами) юридичної особи або між юридичною особою та її учасником (засновником, акціонером, членом), у тому числі учасником, який вибув, пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням або припиненням діяльності такої юридичної особи, крім трудових спорів, а також спори, що виникають із правочинів щодо корпоративних прав (крім акцій) у юридичній особі, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням юридичної особи [5].

Важливим є також те, що корпоративні спори не можуть розглядатися в порядку спрощеного позовного провадження. П. 3 ч. 4 ст. 247 ГПК України закріплює, що в порядку спрощеного позовного провадження не можуть бути розглянуті справи в спорах, які виникають із корпоративних відносин, та спорах із правочинів щодо корпоративних прав (акцій) [5]. Ми можемо спостерігати, що корпоративні спори не належать до незначних і незначної складності, а отже, для цієї категорії справ не є характерним пріоритет швидкого вирішення.

У системі особливостей розгляду корпоративних спорів чільне місце посідає похідний позов, який можна назвати інструментом вирішення корпоративних конфліктів. Чіткого закріплення похідного позову на законодавчому рівні дотепер немає, через що деякі питання його регулювання вирішуються на рівні теорії корпоративного права і судової практики. Попри це, практика застосування в Україні похідного позову доволі поширена.

У 2008 році Верховний Суд України надав рекомендацію, в якій закликав суди не брати до провадження похідні позови акціонерів. Відповідно до п. 51 Постанови Пленуму Верховного суду України «Про практику розгляду судами корпоративних спорів» від 24 жовтня 2008 року № 13 законом не передбачено право акціонера (учасника) господарського товариства звертатися до суду за захистом прав чи охоронюваних законом інтересів товариства поза відносинами представництва. На цій підставі господарським судам належить відмовляти акціонерам (учасникам) господарського товариства в задоволенні позову про укладення, зміну, розірвання чи визнання недійсними договорів та інших правочинів, учинених господарським товариством [8]. Але з ухваленням 1 травня 2016 року Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо захисту прав інвесторів» [9] акціонери знову отримали право звертатися з похідним позовом до суду. Закон направлений на збільшення рівня захисту прав інвесторів за допомогою дерегуляції господарської діяльності акціонерних товариств, метою якої було підвищення позицій України в рейтингу Doing Business (рейтинг простоти ведення підприємницької діяльності) та процес становлення акціонерних товариств як привабливих для інвестування.

Як зазначалось вище, похідний позов майже не закріплюється в законодавстві, тому й немає нормативного визначення поняття похідного позову. Як слушно зазна-

чає Т.В. Степанова, в загальному вигляді похідний позов можна визначити як право акціонерів та/або учасників юридичної особи звертатися до суду від імені та в інтересах такої юридичної особи з вимогою відшкодувати посадовою особою завдані їй діями чи бездіяльністю збитки після припинення повноважень такої посадової особи [10, с. 44].

Відповідно до ч. 1 ст. 54 ГПК України власник (учасник, акціонер) юридичної особи, якому належить 10 і більше відсотків статутного капіталу товариства (крім привілейованих акцій) або частка у власності юридичної особи якого становить 10 і більше відсотків, може подати в інтересах такої юридичної особи позов про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі її посадовою особою [5]. Зрозуміло, що таке законодавче закріплення мінімального розміру частки, яка дає можливість звертатися до суду з похідним позовом, є хорошим засобом, щоб унеможливити зловживання з боку певної частини власників частки, розмір якої не надає їм можливостей впливати на управлінські рішення (так званих міноритарних учасників). У такому разі вважаємо, що доцільно надати право учасникам господарського товариства об'єднуватися для набрання 10%. Така можливість дозволить ширше реалізувати механізм похідного позову з метою захисту прав товариства.

З огляду на зазначене, варто додати, що побудова правової держави є неможливою без повної реалізації принципу «верховенства права», за якою в правовій державі має панувати закон, а не інтереси осіб, у руках яких у певний момент перебуває влада (в рамках відповідальності незалежно від обійманої посади) [11, с. 73]. Отже, в разі виникнення в межах певного господарського товариства такого корпоративного спору потрібно якнайшвидше врегулювати його через подання похідного позову для недопущення подальшого зловживання посадовою особою своїми правами та обов'язками.

Однак це питання залишається дискусійним. З одного боку, якщо б учасники мали право об'єднуватися для досягнення 10%, то зростав би і відсоток настання позитивних наслідків для юридичної особи і відшкодування збитків, які завдала посадова особа. Але можуть бути і недобросовісні об'єднання учасників, які певним чином намагалися б зловживати наділеними правами. Це можливо, адже законодавство не встановлює вичерпний перелік випадків, за яких учасник товариства має право подати похідний позов. І якщо б відбулося розширення і тлумачення таких випадків, то це досить негативно вплинуло б на господарську діяльність, тому що уможливило б зловживання правами міноритарними учасниками, як уже зазначалося вище.

Крім цього, ми вважаємо, що зазначена норма щодо мінімального розміру частки у 10% не відповідає конституційним положенням, а саме статті 24 Конституції України, відповідно до якої громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом [12].

Принцип рівності перед судом є основою сучасної концепції справедливого правосуддя [13, с. 93]. З огляду на це, можна говорити про порушення принципу рівності перед судом, якщо ж звертатися до суду з похідним позовом можуть тільки особи, які мають не менше 10% статутного капіталу в товаристві, учасником якого вони є, адже виходить, що особи, які володіють менше ніж 10%, не мають такого права, то, відповідно, немає рівності перед судом.

Також у процесі дослідження ми помітили, що чинне законодавство не зовсім детально передбачає механізм забезпечення похідного позову. Щодо цього вкотре виникає неоднозначність, адже накладення арешту на майно товариства та інші його активи, обмеження або відсторонення повноважень посадової особи може бути як ефективним способом захисту, так і корпоративним шантажем із боку міноритарних учасників.

Останнім дискусійним питанням виокремлюємо те, що досі не визначено порядок оскарження судових рішень, винесених за результатом розгляду похідних позовів. Це, зокрема, коло осіб, яким надано право оскаржувати винесені рішення.

Варто зазначити, що принцип пропорційності є основоположним принципом права, спрямованим на забезпечення балансу інтересів [14, с. 31]. Так, під час розгляду господарським судом похідного позову має обов'язково бути дотриманий принцип пропорційності.

Розглянемо на прикладі судової практики ще деякі особливості корпоративних спорів, зокрема й тих, які вирішуються за допомогою подання до господарського суду похідного позову.

Так, варта уваги Ухвала Південно-західного апеляційного господарського суду від 02 березня 2020 року в справі № 916/1444/19, відповідно до якої Рішенням господарського суду Одеської області від 28.11.2019 р. (повне рішення складено 09.12.2019 р.) відмовлено в задоволенні позову ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про визнання недійсними пунктів 5.6 та 5.7 Корпоративного договору від 21.02.2019 р. 13.01.2020 р. безпосередньо до Південно-західного апеляційного господарського суду надійшла апеляційна скарга ОСОБА_1 на рішення від 28.11.2019 р. (надіслана поштою 03.01.2020 р.), в якій скаржник просить скасувати оскаржене рішення та винести нове, яким задовольнити позовні вимоги. Також в апеляційній скарзі містилась заява про поновлення строку на апеляційне оскарження рішення [15]. Ця справа є цікавою в предметі свого розгляду, який є відносно новим для господарського процесуального права. Таким предметом є саме корпоративний договір. Він набув правового регулювання тільки на початку 2018 року. І після впровадження перше рішення в справі з таким предметом винесено в листопаді 2019 року і підтверджено ухвалою апеляційної інстанції в березні 2020 року. На нашу думку, оскільки після впровадження корпоративного договору минуло не так багато часу, то розгляд корпоративних спорів із таким предметом можна вважати особливістю, адже аналіз судових рішень у Єдиному державному реєстрі судових рішень показує, що нині кількість справ, у яких предметом є корпоративний договір, відносно невелика (порівняно із загальною кількістю іншого виду корпоративних спорів). Що стосується зазначеної Ухвали, то Єдиний державний реєстр судових рішень не містить інформації про подальший розгляд справи. А отже, касаційного оскарження не було, хоча суд ухвалив апеляційну скаргу повернути скаржнику, тобто особа наділена правом подати касаційну скаргу.

Розглядаючи похідний позов як спосіб вирішення певного виду корпоративних спорів, можна для прикладу навести Постанову Північного апеляційного господарського суду від 26 січня 2022 року в справі № 910/18053/20, із якої видно, що ОСОБА_1 в інтересах Товариства з обмеженою відповідальністю «ФОРТУНА-Л» (позивач) звернулася до Господарського суду міста Києва з позовом до ОСОБА_2 (відповідач) про стягнення збитків, завданих господарському товариству його посадовою особою в роз-

мірі 43 742,77 грн. Позовні вимоги обґрунтовані тим, що відповідач у період роботи на посаді директора не виконував належним чином свої обов'язки з керівництва товариством, у зв'язку з чим останньому завдано збитків. Рішенням Господарського суду міста Києва від 19.08.2021 р. у справі № 910/18053/20 у задоволенні позовних вимог відмовлено. Відмовляючи в задоволенні позову, суд першої інстанції виходив із того, що позивач не довів суду та не надав належні докази щодо законності та обґрунтованості вимоги про стягнення з відповідача завданих Товариству збитків у розмірі 43 742,77 грн. Не погодившись із винесеним рішенням, ОСОБА_1 звернулася до Північного апеляційного господарського суду з апеляційною скаргою, в якій просить скасувати рішення Господарського суду міста Києва від 19.08.2021 р. та винести нове рішення, яким задовольнити позовні вимоги [16]. Отже, з огляду на аналіз, проведений раніше, ОСОБА_1 в інтересах Товариства з обмеженою відповідальністю «ФОРТУНА-Л» подала похідний позов до господарського суду. Щодо цього можна стверджувати, що їй (як учаснику вказаного товариства) належить не менше 10% статутного капіталу товариства, оскільки звернутися до господарського суду з похідним позовом може учасник, акціонер товариства, якому належить не менше 10%. Як наслідок, похідний позов не було задоволено, тому апеляційну скаргу, якою просилося задовольнити похідний позов, залишено без задоволення.

Висновки і перспективи подальших досліджень. З огляду на вищесказане, можна зробити такі висновки. Розгляд корпоративних спорів підпорядкований судо господарській юрисдикції, незважаючи на те, що сторонами таких спорів можуть бути фізичні особи. ГПК України містить імперативну норму щодо того, що корпоративні спори не можуть розглядатися в порядку спрощеного позовного провадження. Крім цього, порівняно нещодавно акціонери господарських товариств, які мають не менше 10% статутного капіталу, отримали право звертатися до господарського суду з похідним позовом, який можна зарахувати до певних особливостей розгляду окремого виду корпоративних спорів. Зокрема, відбувається звернення акціонерів та/або учасників господарського товариства до господарського суду від імені та в інтересах такого товариства з вимогою про відшкодування посадовою особою завданих їй діями чи бездіяльністю збитків. Досліджувана тема – особливості розгляду корпоративних спорів: похідний позов, може потребувати майбутнього аналізу та опрацювання, тому що проведене дослідження показує, що законодавство у сфері корпоративних прав і відносин постійно змінюється, що можна навіть прослідкувати на прикладі похідного позову, адже до 2008 року акціонери були наділені правом подавати до суду похідний позов, пізніше вони були позбавлені такого права, а після 2016 року його знову було поновлено. Також постійного аналізу потребує судова практика, оскільки в Єдиному державному реєстрі судових рішень з'являються рішення щодо корпоративних спорів із новим предметом, якого не було раніше в спорах такого виду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кузнецова Н.С. Поняття, ознаки і класифікація корпоративних спорів. URL: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=120329> (дата звернення: 03.02.2022).
2. Квасніцька О.О. Господарське процесуальне право : навчально-методичний посібник. Одеса : Фенікс. 2013. 194 с.
3. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 30 жовтня 2018 року у справі №905/2445/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77969229> (дата звернення: 03.02.2022).
4. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 03 липня 2018 року у справі № 917/1345/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75215615> (дата звернення: 04.02.2022).
5. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06 листопада 1991 р. № 1798-XII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 6. Ст. 56.
6. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18. № 19–20. № 21–22. Ст. 144.
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення підсудності справ з питань приватизації та з корпоративних спорів : Закон України від 15 грудня 2006 р. № 483-V. Відомості Верховної Ради України. 2007. № 9. Ст. 77.

8. Постанова Пленуму Верховного суду України «Про практику розгляду судами корпоративних спорів» від 24 жовтня 2008 року № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-08#Text> (дата звернення: 07.02.2022).
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів : Закон України від 07 квітня 2015 р. № 289-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 25. Ст. 188.
10. Степанова Т.В. Місце похідного позову в системі захисту у господарському судочинстві. *Право України*. 2020. № 7. С. 44–56.
11. Дяченко С.В., Сидорчук В.О. Верховенство права: науковий погляд, нормативне закріплення, судова практика. *Юридичний бюлетень*. 2018. Вип. 6. С. 71–77.
12. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
13. Дяченко С.В., Пушкарьова Т.М. Принцип права на справедливий суд: елементи розгляду та практика Європейського суду з прав людини щодо України. *Журнал східноєвропейського права*. 2019. № 70. С. 90–96.
14. Дяченко С.В., Убрамик Ю.Р. Особливості принципу пропорційності: історія та практика. *Право і суспільство*. 2018. № 6. Ч. 2. С. 29–34.
15. Ухвала Південно-Західного апеляційного господарського суду від 02 березня 2020 року в справі № 916/1444/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87927403> (дата звернення: 13.02.2022).
16. Постанова Північного апеляційного господарського суду від 26 січня 2022 року в справі № 910/18053/20. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102888930> (дата звернення: 15.02.2022).